

Konzisztens szegénység az Európai Unióban és Magyarországon

B. Kis Anna – Gábos András

1. Bevezetés

A szegénység európai szintű fogalmi definíciója és mérése szempontjából az egyik legnagyobb kihívást az országok közötti jelentős életszínvonalbeli különbségek és az jelenti, hogy a társadalompolitika nemzeti hatáskörben van.¹ Miközben a jövedelemegyenlőtlenségek szerkezetének (és így a relatív jövedelmi szegénység² mértékének) nagyobb a régi és az új tagországok csoportján belüli, mint az országcsoportok közötti varianciája, az anyagi deprivációs ráta³ nagysága ennél lényegesen jobban tükrözi a tagországok közötti jövedelemszint-különbségeket. Az 1. és a 2. ábra, mely a jövedelmi szegénységi rátát, illetve a súlyos anyagi deprivációs rátát ábrázolja az egy főre jutó GDP-vel összehasonlítva az uniós tagországokban, egyértelműen megmutatja a két indikátor különbözőségét. A jövedelmi szegénységi ráta (mely az országszintű jövedelemegyenlőtlenségi szerkezetből számított relatív mutató) és az egy főre jutó GDP negatív korrelációja gyenge, míg a súlyos anyagi depriváció esetében (mely minden tagállamban azonos elemi mutatók és egy-

¹ A tanulmány háttéréül szolgáló kutatást (*ImPRovE: Poverty Reduction in Europe: Social Policy and Innovation*; <http://improve-research.eu> az Európai Unió 7. kutatási keretprogramja finanszírozta (FP7/2012–2016, szerződésszáma: 290613).

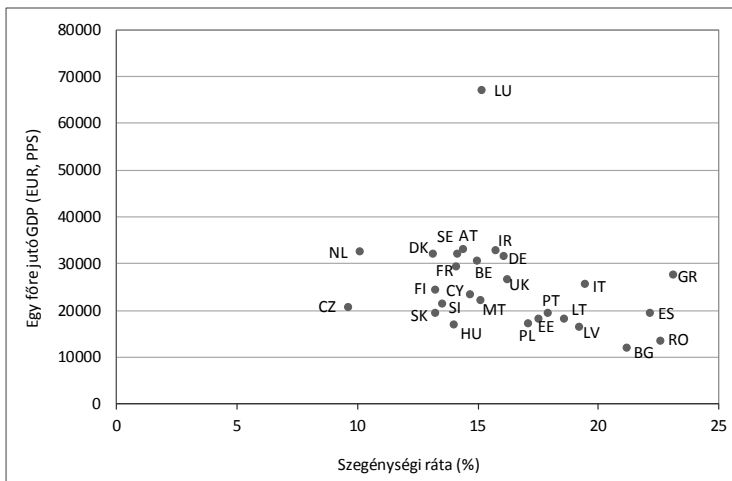
Köszönet illeti Bea Cantillont a tanulmány korábbi változatához fűzött megjegyzéseiért, valamint Karel Van den Boscht (az antwerpeni *Herman Deleeck Centre for Social Policy* intézet munkatársait) és az *ImPRovE project* 2014. novemberi budapesti megbeszélésének résztvevőit hasznos tanácsaikért. A projekt korábbi szakaszában Gurzó Klára nyújtott kutatási asszisztenciát az elemzéshez. A tanulmány hibáiért, hiányosságaiért kizárólag a szerzőket terheli felelősség.

² Jövedelmi szegény valaki, ha olyan háztartásban él, melynek éves ekvivalens összjövedelme alacsonyabb a szegénységi küszöbnél, vagyis a medián jövedelem 60%-ánál.

³ Anyagilag depriváltaknak tekintünk valakit akkor, ha a következő kilenc tétel közül legalább három esetében depriváltaként azonosítható: A háztartás (1) képtelen a nem várt kiadásokat fedezni; (2) nem engedhet meg magának évi egy hét nyaralást az otthonán kívül; (3) nem képes a különféle tartozások törlesztésére; (4) nem engedhet meg magának minden másnap egy hús-, csirke- vagy halételt; (5) nem képes az otthonát megfelelően fűteni. A háztartás anyagi okokból kénytelen lemondani (6) a mosógépről, (7) a színes TV-ről, (8) a telefonról, (9) a személyes használatú autóról. Súlyosan anyagi deprivált valaki, ha ugyanezen kilenc tétel közül legalább négy esetében állapítható meg depriváltság. Az 'anyagi depriváció' kifejezést általános értelemben, a társadalmi helyzet leírására használjuk a tanulmányban, míg a súlyos anyagi depriváció kifejezéssel az empirikus részben ténylegesen használt indikátort azonosítjuk.

séges küszöb szerint kerül meghatározásra) ez a kapcsolat jóval szorosabb. Magyarország az EU27-eken belül⁴ az alacsony gazdasági teljesítményű és magas súlyos anyagi deprivációs rátával rendelkező, illetve az alacsony-közepes jövedelmi szegénységű tagországok közé tartozik.

1. ábra. A szegénységi ráta (%) és az egy főre jutó GDP (EUR, PPS) az Európai Unió tagállamaiban, 2012

Forrás: saját számítások az EU-SILC 2012-es hulláma alapján (szegénységi ráta), illetve Eurostat 2012 (egy főre jutó GDP).

Megjegyzés: PPS – vásárlóerő-standard (*purchasing power standard*).

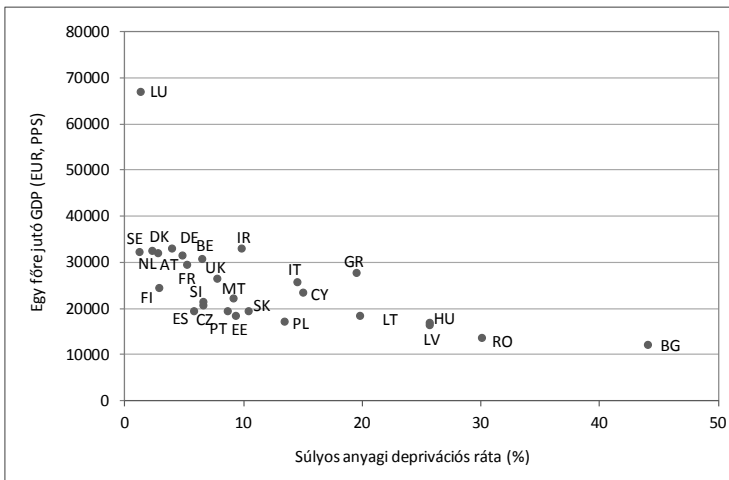
Országnevek rövidítései: AT – Ausztria, BE – Belgium, BG – Bulgária, CY – Ciprus, CZ – Csehország, DE – Németország, DK – Dánia, EE – Észtország, ES – Spanyolország, FI – Finnország, FR – Franciaország, GR – Görögország, HU – Magyarország, IE – Írország, IT – Olaszország, LV – Lettország, LT – Litvánia, LU – Luxemburg, MT – Málta, NL – Hollandia, PL – Lengyelország, PT – Portugália, RO – Románia, SI – Szlovénia, SK – Szlovákia, SE – Svédország, UK – Egyesült Királyság.

Amikor a társadalmi befogadást az *Európa 2020* stratégia egyik fő pilléréként határozták meg, az Európai Unió a szegénység egy többdimenziós koncepcióján alapuló összetett indikátort fogadott el annak érdekében, hogy a konkrét társadalompolitikai célt (a szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők számának csökkentését) meghatározza, és a kapcsolódó

⁴ A 2012-es adatfelvételben Horvátország még nem szerepelt, ezért az elemzés az EU 27 tagállamára terjed ki.

folyamatokat monitorozza. Ehhez az ún. vagylagos megközelítést⁵ alkalmazta, mely szerint valaki szegény vagy társadalmilag kirekesztett, ha háztartására az alábbi három társadalmi helyzet egyike érvényes: jövedelmi szegény, súlyosan anyagi deprivált vagy alacsony munkaintenzitású⁶ (European Commission 2010).

2. ábra. A súlyos anyagi deprivációs ráta (%) és az egy főre jutó GDP (EUR, PPS) az Európai Unió tagállamaiban, 2012

Forrás: saját számítások az EU-SILC 2012-es hulláma alapján (szegénységi ráta), illetve Eurostat 2012 (egy főre jutó GDP).

Megjegyzés: PPS – vásárlóerő-standard (*purchasing power standard*). Az országok nevének rövidítéseit lásd 1. ábra alatt.

Az Európa 2020 stratégia szegénységscsökkentési céljához tartozó többdimenziós megközelítés koncepcionális, társadalmpolitikai és módszertani következményeit a szakirodalom részletesen tárgyalja (lásd Nolan–Whelan

⁵ Tanulmányunkban a vagylagos (*union approach*) és az együttes (*overlap approach*) kifejezéseket használjuk a két megközelítés megkülönböztetésére. A vagylagos megközelítés esetében szegénynek tekinthető valaki, ha az egyes dimenziók (esetünkben: jövedelmi szegénység, súlyos anyagi depriváció, alacsony munkaintenzitás) bármelyikében érintett. Az együttes megközelítésnél két vagy három dimenzióban együttesen érintett kell legyen ahhoz, hogy szegénynek kategóriájába soroljuk be.

⁶ Az alacsony munkaintenzitás indikátora a munkaképes korú (18–59 éves) háztartástagok potenciális és tényleges munkavégzését viszonyítja egymáshoz, vagyis a háztartások szintjén azt méri, hogy az aktív korú tagok az elméletileg lehetséges éves teljes munkaidő-keretből mennyit (hány hónapot) töltöttek el ténylegesen foglalkoztatottként (teljes, illetve részmunkaidőben).

2011a, 2011b; Copeland–Daly 2012; Maître–Nolan–Whelan 2013). Az egydimenziós megközelítés meghaladásával kapcsolatban széles körű egyetértés van (Nolan–Whelan 2011b; Hick 2012; Decancq *et al.* 2013), azonban a választott módszertant többfajta kritika is érte. Ezek közül tanulmányunk szempontjából a legfontosabb a kockázati népeségnek a három társadalmi helyzet (jövedelmi szegénység, súlyos anyagi depriváció, alacsony munkaintenzitás) vagylagossága alapján történő meghatározása az együttes megközelítéssel szemben (Nolan–Whelan 2011a, 2011b). A vagylagos megközelítés alkalmazásával, az uniós szegénységi cél nagyon tág definíciót kapott. Ennek az a veszélye, hogy sokkal nehezebben értelmezhető és pontatlanabbul lehet csak azonosítani a legmagasabb kockázatúakat a szegénység és a társadalmi kirekesztettség szempontjából.

Korábban már több javaslat is született a jövedelmi szegénység és az anyagi depriváció együttes figyelembe vételére, melynek célja a legrászorultabbak azonosítása és a kettős (nemzeti és európai) viszonyítási alap alkalmazása volt. Ezek a javaslatok az együttes megközelítést alkalmazták a vagylagossal szemben (Förster–Tarcali–Till 2004; Nolan–Whelan 2011a, 2011b; Whelan–Maître–Nolan 2008; Whelan–Maître 2010). Nolan és Whelan (2011b) szerint az együttes megközelítés alkalmasabb a leginkább rászorultak azonosítására, és így a szegénységcsökkentést célzó hatékony társadalompolitikák alkalmazására nemcsak nemzeti, hanem európai kontextusban is (Nolan–Whelan 2011b). Mindezt figyelembe véve Nolan és Whelan (2011a), valamint Notten (2015) alternatív mutatószámokat javasolnak, a konzisztens szegénység fogalma felől közelítve, kizárólag a jövedelmi szegénység és az anyagi depriváció indikátoraira támaszkodva.⁷ Nolan és Whelan (2011a) javaslata egy egydimenziós (jövedelmi szegénység) és egy önmagában is többdimenziós (anyagi depriváció) szegénységkoncepció együttes alkalmazására épül, mely egyúttal a nemzeti (jövedelmi) és európai szintű (anyagi depriváció) szegénységi küszöbök kombinálását is jelenti. Érvelésük szerint a jövedelmi szegénység és az anyagi depriváció jól kiegészítik egymást: miközben a jövedelmi szegénység objektív és az erőforrások felől közelít, az anyagi depriváció esetében hangsúlyos a háztartás pénzügyi helyzetének szubjektív megítélése.

Tanulmányunk középpontjában a konzisztens szegénység áll, melyet – Nolan és Whelan (2011a, 2011b) nyomán – a relatív jövedelmi szegénység

⁷ Néhány kutató a többdimenziós szegénység egy szélesebb koncepcióját támogatja, mely Sen (1989) képességekőzpontú megközelítésén alapul (Hick 2012). Hick azzal érvel, hogy az anyagi depriváció meghatározását számos szűkítő döntés előzi meg, ami a képességekőzpontú megközelítés esetében kevésbé élesen vetődik fel, hiszen a megegyezés tágabb dimenziók azonosításához szükséges. Hick ugyanakkor azt is felveti, hogy a jövedelmi szegénység és az anyagi depriváció különböző súllyal kellene, hogy részt vegyen a kombinált mutatóban. Mivel az utóbbi – különösen, ha annak a képességekőzpontú megközelítés szerinti definícióját alkalmazzuk – a szegénységet tágabban és átfogóbban ragadja meg, a konzisztens szegénységen belül is nagyobb súlyt kellene kapnia (Hick 2012).

és a súlyos anyagi depriváció együttes előfordulásaként definiálunk. Célunk, hogy feltárjuk azokat a háztartásszintű jellemzőket, melyek a konzisztens szegénység és a szegénység más, egydimenziós formáinak előfordulását meghatározzák. A következő két kérdésre keressük tehát a választ:

- Hogyan alakul a konzisztens szegénység előfordulása az Európai Unió tagállamaiban?

- Milyen – háztartásszintű – társadalmi-gazdasági jellemzők korrelálnak legerősebben a konzisztens szegénység előfordulásával, és ezek közül melyek esetében észlelhetők a legjelentősebb különbségeket akkor, ha a konzisztens szegényeket a szegénység egydimenziós formáival (csak jövedelmi szegénység vagy csak súlyos anyagi depriváció) hasonlítjuk össze?

Tanulmányunk célja továbbá az is, hogy az elemzés révén hozzájáruljon a szegénységhez és társadalmi kirekesztettséghez tartozó legfontosabb európai szintű indikátorok kidolgozásához és kiválasztásához, hasonlóan Noland és Whelan (2011a) és Notten (2015) javaslataihoz. A tanulmány empirikus része az EU-SILC 2012. évi adatfelvételén alapul és mind országszintű (leíró statisztikák), mind pedig országcsoportszintű (többváltozós elemzés) összehasonlító elemzést tartalmaz az Európai Unió 27 tagállamára vonatkozóan.

A tanulmány a következőképpen épül fel. Először röviden áttekintjük a konzisztens szegénységhez tartozó legfontosabb fogalmi és módszertani kérdéseket. (2. fejezet). A 3. fejezet az adatokkal és az alkalmazott módszertannal foglalkozik, míg a 4. fejezet a leíró statisztikákat és a többváltozós elemzés eredményeit mutatja be. Végül az 5. fejezetben összefoglaljuk a legfontosabb eredményeinket.

2. Adatok és módszertan

Mivel a jövedelmi szegénység és az anyagi depriváció a szegénység más dimenzióit ragadja meg, azt várjuk, hogy ezek a mutatók egymástól különböző társadalmi csoportokat azonosítanak szegényként. Tanulmányunkban a konzisztens szegénység előfordulását elemezzük, és ehhez a népesség négy csoportját határozzuk meg a jövedelmi szegénységben és a súlyos anyagi deprivációban való érintettség alapján: (a) nem jövedelmi szegény és nem deprivált, (b) csak jövedelmi szegény, (c) csak súlyosan deprivált, és végül (d) konzisztensen szegény. Többváltozós regressziókkal vizsgáljuk azt, hogy milyen egyéni és háztartásszintű változók járnak együtt a konzisztens szegénységi státusszal. Logisztikus regressziókat használunk robusztus szten-derd hiba becsléssel, a megfigyeléseket országonként és háztartásonként

klaszterekben kezeljük. Adataink az EU-SILC 2012-es keresztmetszeti adatbázisából származnak, melynek jövedelmi referencia éve 2011⁸.

A szakirodalomban általánosan elfogadott jóléti állam tipizálásból (Esping-Andersen 1993, Ferrera 1996) kiindulva a következő országcsoportokat használjuk az elemzésben:

- kontinentális országok: Ausztria, Belgium, Franciaország, Németország, Luxemburg és Hollandia;
- északi országok: Dánia, Finnország és Svédország;
- angol nyelvű országok: Írország és Nagy-Britannia;
- déli országok: Ciprus, Görögország, Olaszország, Málta, Portugália és Spanyolország;
- új tagállamok: Bulgária, Csehország, Észtország, Magyarország, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Románia, Szlovákia és Szlovénia.

A regressziók függő változója a *konzisztens szegénységi státusz (KSZ)*. Egy háztartás konzisztensen szegény, ha a háztartás mindkét szegénységi mutató alapján magas szegénységi kockázatú: tagjai *súlyosan anyagi depriváltak (SAD)* és jövedelmük alacsonyabb a szegénységi küszöbnél (*jövedelmi szegény, JSZ*). A konzisztensen szegényeket három különböző referenciacsoport-hoz hasonlítjuk három különböző modellben. Az *1. modell* a konzisztensen szegényeket (*JSZ=1, SAD=1*) azokhoz hasonlítja, akik egyáltalán nem szegények (*JSZ=0, SAD=0*). A *2. modell* a konzisztens szegénységben élőkét a csak *depriváltakkal (JSZ=0, SAD=1)* veti össze, míg a *3. modell* azokkal, akik csak jövedelmi szegények (*JSZ=1, SAD=0*).

$$KSZ_i = \beta_0 + \beta_1 * Z_i + \beta_2 * országcsoport + u_i, \text{ ahol} \quad (1)$$

– *Z*: a háztartásszintű kontrollváltozók vektora, mely a háztartásfő nemét, korát, iskolai végzettségét, a háztartás munkaintenzitását⁹ és településtípusát, valamint szubjektív pénzügyi nehézségek (*SzPN*) változót foglalja magában;

– országcsoportok: új tagállamok, angol nyelvű, kontinentális és déli országok, a referenciacsoport: északi országok.

⁸ Az elemzéskor ez volt az elérhető legfrissebb adathullám, míg a kézirat leadásakor már a 2014-es is elérhető volt. Várakozásunk szerint, ha a konzisztens, illetve az egydimenziós szegénység előfordulásában lehetnek is jelentősebb változások, a minket érdeklő legfontosabb kérdés – a konzisztens szegénységgel legszorosabban összefüggő háztartásjellemzők azonosítása – szempontjából egy ilyen rövid időszakon belül nem lehetnek számottevő eltérések.

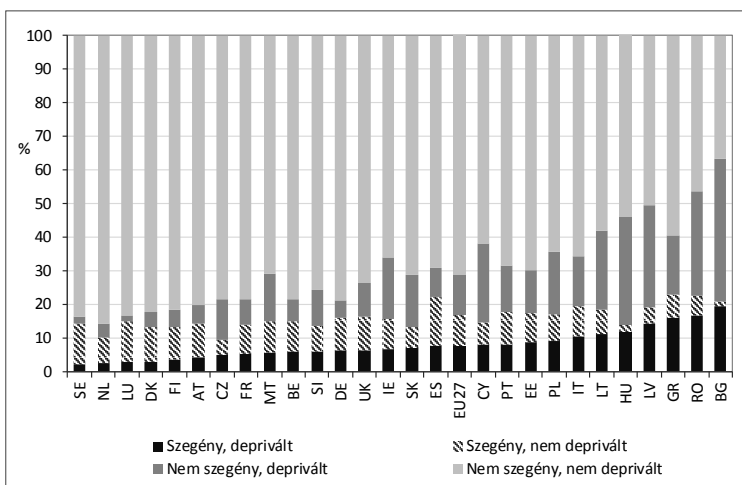
⁹ A háztartás munkaintenzitása (MI) a háztartásban élő egyének munkaintenzitásának átlaga. Az egyéni munkaintenzitás azoknak a hónapoknak az aránya a referencia-időszakban, amelyekben az aktív korú háztartástagok dolgoztak, ahhoz képest, amelyekben elméletileg dolgozhattak volna. Az arányszám egy folytonos mutató, amelynek értékei 0 és 1 közötti értéket vehetnek fel. Mi ezt a folytonos mutatót elemzésünkben egy ötkategóriás változóvá alakítottuk, amelynek értéke 1, ha a MI kisebb, mint 0,2; 2, ha a MI 0,2 és 0,45 közötti; 3, ha a MI 0,45 és 0,55 közötti; 4, ha a MI 0,55 és 0,85 közötti; és 5 a 0,85 feletti MI-értékek esetén.

3. Empirikus eredmények

3.1. A konzisztens szegénység előfordulása Európában

Az előző fejezetben jövedelmi szegénység és a súlyos anyagi depriváció kapcsolatát vizsgálva a népességet négy kategóriára osztottuk. A 3. ábrán a népességnek e négy kategória szerinti országonkénti eloszlása látható 2012-ben. Látható, hogy a konzisztens szegénység minden tagállamban létezik, valamint az is, hogy aránya az új tagállamokban és a déli országokban a legmagasabb. A konzisztensen szegények és a szegénységi kockázat nélkül élők országonkénti eloszlása magas korrelációt mutat: ahol többen élnek valamilyen szegénységi kockázattal, jellemzően az új tagállamokban és a déli országokban, ott a konzisztens szegénység is magasabb. Azokban az országokban (északi és kontinentális országok), ahol sokan semmilyen szempontból nem veszélyeztetettek, ott a konzisztens szegénység is alacsonyabb. A jövedelmi szegénységi ráta országok közötti szórása kisebb, mint a súlyos anyagi deprivációs rátáé. A különböző szegénységi státuszok közötti kapcsolatot a déli országokban a jövedelmi szegénységi státusz, az új tagállamokban az anyagi deprivációs státusz dominálja.

3. ábra. Konzisztens szegénység az EU tagállamaiban, 2012 (%)

Forrás: saját számítások az EU-SILC 2012-es hulláma alapján.

Megjegyzés: Az ábrán az országok a konzisztens szegénység mértéke szerint vannak sorba rendezve.

Magyarországon a konzisztens szegénységben élők aránya más tagországokkal összehasonlítva a legmagasabbak közé tartozik (12%). Ennél magasabb ráta csak Bulgáriát, Romániát, Lettországot és Görögországot jellemezte 2012-ben. Ugyanezekben az országokban (Görögország kivételével) a legmagasabb a csak súlyos anyagi deprivációban élők aránya (Magyarországon 16%), míg a csak jövedelmi szegénységben élők aránya hazánkban, Bulgária mellett, a legalacsonyabb az Európai Unióban (4%).

3.2. A konzisztens szegénységben élők főbb jellemzői: többváltozós regressziós elemzés

A továbbiakban azt vizsgáljuk, hogy milyen társadalmi-gazdasági jellemzőkben különböznek a konzisztensen szegény háztartások a többi háztartástól. A 2. fejezetben leírt kutatási stratégiának megfelelően háromféle logisztikus regressziós modellt használunk, amelyek a konzisztensen szegényeket összehasonlítják azokkal,

- akik egyáltalán nem szegények (*1. modell*),
- akik csak súlyosan anyagi depriváltak (*2. modell*), és
- akik csak jövedelmi szegények (*3. modell*).

Mindegyik regressziós modell tartalmazza a releváns egyéni és háztartásjellemzőket: a háztartásfő neme és életkora (és annak négyzetes formája), a háztartás szerkezet, a háztartásfő legmagasabb iskolai végzettsége, a településtípus¹⁰, a háztartás munkaintenzitása és szubjektív pénzügyi nehézségei (SzPN). Ez utóbbi szerepeltetését a modellekben az anyagi deprivációs indikátor szubjektív jellegével foglalkozó szakirodalom eredményei indokolják (pl. Crettaz–Sutter 2013; McKnight 2013), potenciális kontrollként használható az országok közötti kulturális különbségek kiszűrésére.

Az országcsoportokat először fix hatásként építjük a modellbe referenciaként az északi országokat használva, majd külön regressziókat futtatunk az egyes országcsoportokra.

A várakozásoknak megfelelően azt látjuk az *1. modell*ben, hogy az alacsonyabb státuszú háztartásjellemzők valószínűbbé teszik azt, hogy a háztartás inkább konzisztensen szegény legyen, mintsem egyáltalán nem szegény.¹¹ A nő és férfi háztartásfővel rendelkező háztartások között a többi változó változatlansága mellett nincs szignifikáns különbség. A háztartásfő életkorának egy nem lineáris (U alakú) negatív hatása van a konzisztens szegénységre.

¹⁰ A településtípusra vonatkozóan az adott terület népsűrűsége szerepel változóként modellünkben.

¹¹ Ennek a kapcsolatnak a szorosságában az országcsoportok között jelentős eltérések vannak, ezzel azonban ez a tanulmány részletesebben nem foglalkozik.

Az egyszemélyes felnőtt háztartásokon kívül minden háztartástípus nagyobb valószínűséggel konzisztensen szegény, mint a kétszemélyes felnőtt háztartások. Amennyiben a háztartásfőnek alacsonyabb, mint felsőfokú végzettsége van, az jelentősen növeli annak kockázatát, hogy a háztartás konzisztensen szegény legyen. Hasonlóképp, az alacsonyabb népsűrűségű területen élő háztartások, illetve a kevesebb, mint két teljes munkaidőben dolgozó felnőttel rendelkező háztartások esetében valószínűbb, hogy konzisztensen szegények, minden más tényező változatlansága mellett. *Ceteris paribus* a szubjektív pénzügyi nehézségek szintén magasabb konzisztens szegénységi kockázatra utalnak.

Az országcsoport változók hatását vizsgálva megfigyelhetjük, hogy bármely más országcsoportban élő háztartások szignifikánsan valószínűbb, hogy konzisztensen szegények, mint a északi országokban élők (referenciacsoport). Ez a különbség az új tagállamokban és a déli országokban a legnagyobb.¹²

A 2. modellben a konzisztensen szegényeket azokkal hasonlítottuk össze, akik csak anyagi depriváltak. Azok a háztartásszintű jellemzők, amelyek valószínűbbé teszik azt, hogy a háztartás konzisztensen szegény legyen és ne csak anyagilag deprivált, hasonlóak ahhoz, amelyeket az 1. modellben találtunk, kivéve az országcsoportok hatását. Ha összehasonlítjuk az északi országokat és az új tagállamokat, akkor – minden más jellemző azonossága esetén – az, hogy egy háztartás új tagállamban él, nem növeli szignifikánsan annak a valószínűségét, hogy nemcsak anyagilag deprivált, hanem egyben jövedelmi szegény is. Ez azzal magyarázható, hogy az új tagállamokban sokkal több csak anyagilag deprivált van, mint konzisztensen szegény. A déli és a kontinentális országokban az együttthatók kisebbek, de előjelükben hasonlóak a korábbi modellhez.

A 3. modell szerint a háztartásfő kora, illetve a háztartás településtípusa nincs szignifikáns hatással az eredményekre. A többi változónak az előző modellekhez hasonlóan a várakozásoknak megfelelő az előjele. Az együttthatók nagysága ebben a modellben a legkisebb, tehát a konzisztens szegénységben élők társadalmi-gazdasági jellemzőikben jobban hasonlítanak azokra, akik csak jövedelmi szegények, mint azokra, akik csak súlyosan anyagi depriváltak. Az északi országokhoz képest mindenhol valószínűbb az, hogy a háztartás nem csak jövedelmi szegény, hanem anyagilag deprivált is. Ez a valószínűség az új tagállamokban a legmagasabb.

¹² Összehasonlítva a szubjektív pénzügyi nehézségek változót tartalmazó és az anélküli modellt, azt láttuk, hogy az SzPN jelentősége az új tagállamokban és a déli országokban a legnagyobb. Ezek az eredmények arra utalnak, hogy az SzPN változót érdemes kontrollváltozóként a modellben tartani, hiszen egyfajta országcsoportok közötti különbség ragadható meg vele. Az, hogy ezt a változót lehet-e úgy értelmezni, mint a különböző országok pénzügyi nehézségekről alkotott felfogásának kulturális különbsége, további vizsgálatok témája lehet.

A szubjektív pénzügyi nehézségekkel rendelkező háztartások nagyobb valószínűséggel konzisztensen szegények mindhárom referenciacsoporthoz viszonyítva, mindhárom modellben.¹³

1. táblázat. *Logisztikus regressziós eredmények: a konzisztens szegények összehasonlítása az egyáltalán nem szegényekkel (1. modell), a csak súlyosan anyagi depriváltakkal (2. modell) és a csak jövedelmi szegényekkel (3. modell)*

	1. modell Konzisztens szegények vs. egyáltalán nem szegények	2. modell Konzisztens szegények vs. csak súlyosan anyagi depriváltak	3. modell Konzisztens szegények vs. csak jövedelmi szegények
Háztartásfő neme	0,023	-0,160***	-0,006
Háztartásfő életkora	-0,039***	-0,010	-0,004
Életkor (négyzetes tag)	0,000***	0,000	-0,000
<i>Háztartásszerkezet</i>			
Egyfős háztartás	1,710***	1,080***	0,498***
Más gyermektelen háztartás	-0,691***	-0,530***	-0,038
Egyszülős háztartás	1,600***	0,976***	0,344***
Két szülő, 1 gyerek	0,266***	0,290***	-0,182***
Két szülő, 2 gyerek	0,470***	0,650***	-0,186***
Két szülő, 3 vagy több gyerek	1,060	1,050***	0,055
Más háztartás gyerekekkel	0,224***	0,174***	0,031
<i>Iskolázottság</i>			
Alapfokú	1,430***	0,531***	0,537***
Középfokú	0,567***	0,066	0,142**
<i>Munkaintenzitás</i>			
MI < 0,2	3,130***	2,160***	0,767***
MI = 0,2–0,45	2,570***	1,590***	0,538***
MI = 0,45–0,55	1,410***	0,920***	0,219***
MI = 0,55–0,85	0,587***	0,190***	0,083
Idős háztartások	0,195***	0,190***	-0,009
<i>Településtípus</i>			
Közepesen sűrűn lakott	0,126***	0,088*	0,048
Ritkán lakott	0,491***	0,612***	-0,037

¹³ Az SzPN változó bevezetése a modellbe jelentősen csökkenti a déli és angol nyelvű országok becsült együtthatóit éppúgy, mint az új tagállamokéit, de nem látunk ilyen hatást a kontinentális országok esetében. Ez azt mutatja, hogy az országcsoport változók becsült együtthatója tartalmaz egy olyan hatást, ami erősen összefügg azzal, hogy a háztartások hogyan ítélik meg a saját pénzügyi körülményeiket, de ez a hatás nem vagy kevésbé fedezhető fel a kontinentális országokban.

	1. modell Konzisztens szegények vs. egyáltalán nem szegények	2. modell Konzisztens szegények vs. csak súlyosan anyagi depriváltak	3. modell Konzisztens szegények vs. csak jövedelmi szegények
Szubjektív pénzügyi helyzet	2,630***	0,464***	1,860***
<i>Jóléti állam tipológia</i>			
Új tagállamok	2,040***	0,120	1,900***
Déli országok	1,160***	0,309**	0,834***
Kontinentális	0,791***	0,431***	0,610***
Angol nyelvű országok	0,685***	-0,507***	0,770***
Konstans	-6,630***	-2,220***	-3,250***
N	463 629	59 550	84 610

Forrás: saját számítások az EU-SILC 2012-es hulláma alapján.

Megjegyzés: Referenciakategóriák: férfi, két felnőttből álló háztartás, háztartásfő felsőfokú végzettségű, a háztartás munkaintenzitása (MI > 0,85), településtípus: sűrűn lakott település, országcsoport: északi országok. Az országcsoportok leírásáról lásd a tanulmány 2. fejezetét.

Szignifikancia szint: ***: $p < 0,01$, **: $p < 0,05$, *: $p < 0,1$. A becslések sztenderd hibáit a szerzők kérésre elküldik az érdeklődőknek.

A háztartások fő társadalmi-gazdasági jellemzői szorosan összefüggenek annak kockázatával, hogy egy háztartás konzisztens szegénységben él-e, függetlenül attól, hogy a viszonyítási csoport az egyáltalán nem szegények, a csak jövedelmi szegények vagy a csak súlyosan anyagi depriváltak. Ezek a hatások jelentős hasonlóságokat mutatnak a modellek között, de az országcsoportok között lehetnek különbségek. A három regressziós modell országcsoportokra vonatkozó eredményeit a 2–4. táblázatokban adjuk közre.

Ahogy a 2. táblázatban látható, a háztartásszerkezet, a háztartásfő legmagasabb iskolai végzettsége és a háztartás munkaintenzitása mutatják a legerősebb korrelációt a konzisztens szegénységi státusszal. Bár ezeknek a tényezőknek a becslült hatása hasonló nagyságú, megfigyelhető némi eltérés az országcsoportok között. Látható, hogy a déli országokban, az új tagállamokban és a kontinentális országokban csaknem az összes becslült együttható 95%-on szignifikáns. Az északi országokban ezzel szemben a háztartásfő iskolai végzettségének, illetve néhány más háztartás-szerkezeti kategóriának az együtthatója egyáltalán nem szignifikáns. A kontinentális és az angol nyelvű országokban a konzisztens szegénység általában a városokban élöket érinti, míg az új tagállamokban és a déli országokban inkább a falvakban élöket.

A konzisztens szegénységnek a szegénység hiányával, illetve az egydimenziós szegénységgel szembeni kockázatával összefüggő tényezőkről szóló eredményeink a következők:

- Több olyan társadalmi-gazdasági háztartásjellemzőt találtunk, amely szignifikánsan magyarázza a konzisztensen szegény és az egyáltalán nem

szegény háztartások közötti különbséget, mint olyant, amely azt magyarázza, hogy a konzisztensen szegény háztartások miben különböznek az egydimenziósan szegény háztartásoktól. Ezeknek a szignifikáns hatásoknak a nagy része pozitív irányú, azaz a konzisztensen szegény háztartásokban élőknek a szegénységi kockázat szempontjából hátrányos háztartási jellemzői vannak (pl. nagyobb háztartásméret, alacsonyabb iskolai végzettség, rosszabb szubjektív pénzügyi helyzet, gyenge munkaerőpiachoz való kötődés).

- Az alacsony munkaintenzitás majdnem mindenhol növeli annak valószínűségét, hogy a háztartások konzisztensen és nem egydimenziósan szegények.

- Más tényezőknek, amelyeknek egyértelműen pozitív hatása van a konzisztens szegénység előfordulásának valószínűségére az egyáltalán nem szegény háztartáshoz tartozással szemben, nem ennyire hasonló a hatása a teljes mintán akkor, ha a referencianépesség az egydimenziós szegénységben élők valamelyik csoportja. Ez a helyzet a háztartásfő iskolai végzettsége, a településtípus és bizonyos mértékben a háztartásszerkezet esetében. Ezekben a dimenziókban is kimutathatók azonban a referenciakategóriához képesti és országcsoportok közötti különbségek.

- Azt, hogy egy háztartás konzisztensen szegény, és nem csak deprivált, nem ugyanazok a változók magyarázzák szignifikánsan, mint azt, hogy konzisztensen és nem csak jövedelmi szegény, és fordítva. Míg a háztartástípus és a munkaintenzitás jobban magyarázzák a konzisztens szegénység és a súlyos anyagi depriváció közötti különbséget, addig a háztartásfő iskolai végzettsége és a településtípus inkább a konzisztens és jövedelmi szegénység kapcsolatát befolyásolja.

- Az egyfős vagy egyszülős háztartásban élés megnöveli annak valószínűségét, hogy egy háztartás nemcsak egy dimenzióban, hanem konzisztensen szegény. A déli országokban és az új tagállamokban hasonló összefüggés fedezhető fel (az egyszülős családok kivételével) a gyermekes családok esetén is.

- Az angol nyelvű, a déli országok és az új tagállamok esetében nemcsak a nagyon alacsony és az alacsony munkaintenzitású, hanem a közepes munkaintenzitású (0,45–0,55) háztartások is nagyobb valószínűséggel konzisztensen szegények, mint csak anyagilag depriváltak. Ez az új tagállamokban a közepesen magas (0,55–0,85) munkaintenzításra is igaz.

- Szemben a háztartásszerkezettel és a munkaintenzitással, a háztartásfő iskolai végzettsége és a településtípus fontos szerepet játszanak a konzisztens szegénység és a csak jövedelmi szegénység különbségében. Az alapfokú iskolai végzettség mindenhol (kivéve az északi országokban), míg a középfokú végzettség csak a kontinentális országokban és a déli országokban növeli a konzisztens szegénység valószínűségét.

• Az új tagállamokban a közepesen vagy kevésbé sűrűn lakott területen élők nagyobb valószínűséggel lesznek konzisztensen szegények, mint egydimenziósan szegények.

• A déli országokon kívül mindenhol jellemző, hogy az idősebb (60+) anyagiilag deprivált háztartások nagyobb valószínűséggel lesznek konzisztensen szegények. Az idősebb háztartások azonban nem lesznek nagyobb valószínűséggel konzisztensen szegények a csak jövedelmi szegénységhez képest.

• Az, hogy a referenciaszemély szerint a háztartásnak pénzügyi nehézségei vannak, mindenhol valószínűbbé teszi azt, hogy a háztartás nemcsak jövedelmileg szegény, hanem konzisztensen is, de ez az összefüggés csak a déli országokban és az új tagállamokban áll fent akkor is, ha a konzisztens szegénységet a csak anyagi deprivációval vetjük össze.

2. táblázat. *Logisztikus regressziók eredményei: konzisztens szegények vs. egyáltalán nem szegények, országcsoportok szerint, 2012*

	Új tag- államok	Déli országok	Angol nyelvű	Kontinentális országok	Északi országok
Háztartásfő neve	-0,053	0,159**	-0,569***	0,289***	0,064
Háztartásfő életkora	0,010	-0,082***	-0,043*	-0,049***	-0,121***
Életkor (négyzetes tag)	-0,000*	0,001***	0,000	0,000	0,001*
<i>Háztartásszerkezet</i>					
Egyfős háztartás	1,720***	1,310***	1,970***	1,900***	2,180***
Más gyermektelen háztartás	-0,650***	-0,675***	-1,170***	-0,941***	-1,210
Egyszülős háztartás	1,790***	1,320***	1,450***	1,730***	1,320***
Két szülő, egy gye- rekkel	0,303***	0,253**	0,299	0,533***	0,208
Két szülő, két gyerekkel	0,356***	0,698***	0,438*	0,506**	0,943**
Két szülő, három vagy több gyerekkel	0,977***	1,190***	0,755***	1,390***	1,770***
Más háztartás gyerekkel	0,041	0,300***	0,037	1,170***	1,420***
<i>Háztartásfő iskolázottsága</i>					
Alapfokú	2,050***	0,980***	0,445**	1,210***	0,480
Középfokú	0,825***	0,347***	0,501***	0,684***	0,038
<i>Munkaintenzitás</i>					
MI<0,2	3,050***	2,900***	3,300***	3,613***	4,060***
MI=0,2–0,45	2,620***	2,420***	2,490***	2,684***	2,590***
MI=0,45–0,55	1,410***	1,340***	1,380***	1,500***	0,955**
MI=0,55–0,85	0,761***	0,305**	0,661**	0,166	0,919**
Idős háztartások	0,205***	0,122**	0,222	0,571***	0,822***

	Új tag- államok	Déli országok	Angol nyelvű	Kontinentális országok	Északi országok
<i>Településtípus</i>					
Közepesen sűrűn lakott	0,404***	0,105	-0,289**	-0,389***	0,016
Ritkán lakott	0,903***	0,264***	-0,798***	-0,393***	0,457*
Szubjektív pénzügyi helyzet	2,690***	2,600***	2,100***	2,660***	3,060***
Konstans	-6,280***	-4,110***	-3,910***	-5,720***	-4,660***
N	164164	109870	28926	110711	49958

Forrás: saját számítások az EU-SILC 2012-es hulláma alapján.

Megjegyzés: Referenciakategóriák: férfi, két felnőttből álló háztartás, háztartásfő felsőfokú végzettségű, a háztartás munkaintenzitása (MI > 0,85), településtípus: sűrűn lakott település. Az országcsoportok leírásáról lásd a tanulmány 2. fejezetét.

Szignifikancia szint: ***: $p < 0,01$, **: $p < 0,05$, *: $p < 0,1$. A becslések sztenderd hibáit a szerzők kérésre elküldik az érdeklődőknek.

3. táblázat. *Logisztikus regressziók eredményei: konzisztens szegények vs. csak súlyosan anyagi depriváltak, országcsoportok szerint, 2012*

	Új tag- államok	Déli országok	Angol nyelvű	Kontinentális országok	Északi országok
Háztartásfő neme	-0,230***	0,147	-0,492**	-0,035	-0,117
Háztartásfő életkora	0,004	-0,013	-0,006	-0,033	-0,107**
Életkor (négyzetes tag)	-0,000	0,000	0,000	0,000	0,001*
<i>Háztartásszerkezet</i>					
Egyfős háztartás	1,290***	0,608***	0,741***	0,818***	0,336
Más gyermektelen háztartás	-0,510***	-0,458***	-1,610***	-0,945**	-1,440
Egyszülős háztartás	1,320***	0,867***	0,167	0,806***	0,383
Két szülő, egy gyerekkel	0,389***	0,274**	-0,122	0,212	0,274
Két szülő, két gyerekkel	0,737***	0,771***	-0,173	0,392	0,310
Két szülő, három vagy több gyerekkel	1,100***	1,170***	0,256	0,767***	0,982
Más háztartás gyerekkel	0,191**	0,148	-0,434	0,422	1,390*
<i>Háztartásfő iskolázottsága</i>					
Alapfokú	1,030***	0,052	-0,136	0,093	-0,765*
Középfokú	0,356***	-0,190	0,097	0,073	-0,665*
<i>Munkaintenzitás</i>					
MI<0,2	2,310***	2,100***	1,600***	2,010***	2,250***
MI=0,2–0,45	1,800***	1,360***	1,140***	1,390***	0,850
MI=0,45–0,55	0,994***	0,790***	0,681**	0,954***	0,975*
MI=0,55–0,85	0,359***	-0,232	0,460	0,078	0,767
Idős háztartások	0,115**	0,248***	0,190	0,766***	1,030**

	Új tag- államok	Déli országok	Angol nyelvű	Kontinentális országok	Északi országok
<i>Településtípus</i>					
Közepesen sűrűn lakott	0,289***	-0,117	-0,205	-0,133	-0,021
Ritkán lakott	0,859***	0,272***	-0,297	-0,117	0,591*
Szubjektív pénzügyi helyzet	0,551***	0,445***	0,119	0,119	0,365
Konstans	-3,030***	-1,570***	-0,931	-0,719	1,190
N	36900	14409	3082	4307	852

Forrás: saját számítások az EU-SILC 2012-es hulláma alapján.

Megjegyzés: Referenciakategóriák: férfi, két felnőttből álló háztartás, háztartásfő felsőfokú végzettségű, a háztartás munkaintenzitása (MI > 0,85), településtípus: sűrűn lakott település. Az országcsoportok leírásáról lásd a tanulmány 2. fejezetét.

Szignifikancia szint: ***: $p < 0,01$, **: $p < 0,05$, *: $p < 0,1$. A becslések sztenderd hibáit a szerzők kérésre elküldik az érdeklődőknek.

4. táblázat. *Logisztikus regressziók eredményei: konzisztens szegények vs. csak jövedelmi szegények, országcsoportok szerint, 2012*

	Új tag- államok	Déli országok	Angol nyelvű	Kontinentális országok	Északi országok
Háztartásfő neve	-0,007	-0,051	-0,153	0,096	-0,310
Háztartásfő életkora	0,005	-0,007	-0,003	-0,000	0,041
Életkor (négyzetes tag)	-0,000	0,000	-0,000	-0,000	-0,001
<i>Háztartásszerkezet</i>					
Egyfős háztartás	0,272***	0,443***	1,060***	0,766***	0,455*
Más gyermektelen háztartás	-0,041	0,041	-0,613	-0,470	-0,332
Egyszülős háztartás	0,107	0,318**	0,778***	0,567***	0,396
Két szülő, egy gyerekkel	-0,182*	-0,234**	0,460*	-0,067	-0,420
Két szülő, két gyerekkel	-0,291***	-0,165	0,169	-0,055	0,168
Két szülő, három vagy több gyerekkel	0,020	0,047	0,373	0,201	-0,361
Más háztartás gyerekkel	-0,062	0,072	-0,208	0,290	0,438
<i>Háztartásfő iskolázottsága</i>					
Alapfokú	0,853***	0,302***	0,382**	0,435***	0,364
Középfokú	0,154*	0,297***	0,207	0,303**	0,007
<i>Munkaintenzitás</i>					
MI<0,2	0,624***	0,548***	1,090***	1,320***	1,420***
MI=0,2–0,45	0,352***	0,454***	0,892***	1,080***	0,941**
MI=0,45–0,55	0,076	0,243**	0,484	0,416**	0,342
MI=0,55–0,85	-0,014	0,091	0,387	0,062	0,804*
Idős háztartások	0,023	0,013	0,055	0,001	0,130

	Új tag- államok	Déli országok	Angol nyelvű	Kontinentális országok	Északi országok
<i>Településtípus</i>					
Közepesen sűrűn lakott	0,485***	-0,072	-0,100	-0,439***	-0,358
Ritkán lakott	0,265***	-0,122*	-0,764***	-0,594***	-0,265
Szubjektív pénzügyi helyzet	1,930***	1,860***	1,370***	1,810***	2,250***
Konstans	-1,830***	-2,070***	-2,050***	-3,190***	-3,880***
N	32380	25805	5890	15223	5312

Forrás: saját számítások az EU-SILC 2012-es hulláma alapján.

Megjegyzés: Referenciakategóriák: férfi, két felnőttből álló háztartás, háztartásfő felsőfokú végzettségű, a háztartás munkaintenzitása (MI > 0,85), településtípus. sűrűn lakott település. Az országcsoportok leírásáról lásd a tanulmány 2. fejezetét.

Szignifikancia szint: ***: $p < 0,01$, **: $p < 0,05$, *: $p < 0,1$. A becslések sztenderd hibáit a szerzők kérésre elküldik az érdeklődőknek.

Tanulmányunkban az EU-SILC magyar adatain külön is megvizsgáltuk azt, hogy az egyéni- és háztartásszintű változók mennyiben befolyásolják a konzisztens szegénységi státuszt (lásd 5. táblázat) az egyáltalán nem szegény (2. oszlop), a csak súlyosan anyagi deprivált (3. oszlop), és a csak jövedelmi szegény (4. oszlop) státuszokkal szemben.

Ha a konzisztens szegényeket összehasonlítjuk azokkal, akik egyáltalán nem szegények, azt láthatjuk, hogy – a korábbi modellekhez hasonlóan – a szegénységi kockázat szempontjából általában kedvezőtlenebb háztartásjellemzők ez esetben is valószínűbbé teszik azt, hogy egy háztartás konzisztensen szegény legyen. Azok a háztartások, amelyekben a háztartásfő nő, idősebb vagy képzetlenebb (akár alapfokú, akár középfokú végzettséggel rendelkezik) valószínűbb, hogy konzisztensen szegények, mint a férfi, fiatal vagy felsőfokú végzettségű háztartásfővel rendelkező háztartások. A más gyermektelen háztartásokon kívül minden háztartástípus nagyobb eséllyel lesz konzisztensen szegény a referenciakategória gyermektelen két felnőttből álló háztartáshoz képest. A konzisztensen szegény háztartásokra az is jellemző, hogy falvakban (ritkán lakott területen) élnek, és alacsony a munkaintenzitásuk. Ez az összefüggés minden munkaintenzitás kategóriapár közötti lépésnél jellemző: minél kisebb a munkaintenzitás, annál nagyobb valószínűséggel lesznek konzisztensen szegények. Összehasonlítva a magyar eredményeket az új tagországokra vonatkozó becsléseinkkel (2. táblázat) láthatjuk, hogy néhány háztartásjellemző lényegesen szorosabb kapcsolatot mutat a konzisztens szegénységgel, mint az országcsoport-átlag: a gyermekes háztartásoknak (pozitív) nagyobb, a csak idősekből álló háztartáshoz tartozás és a háztartásfő iskolázottsága (mindkettő esetében negatív) kisebb esélyt jelent a konzisztens szegény kategóriába kerülésre.

5. táblázat. *Logisztikus regressziós eredmények magyar adatokon: a konzisztens szegények összehasonlítása az egyáltalán nem szegényekkel (1. modell), a csak súlyosan anyagi depriváltakkal (2. modell) és a csak jövedelmi szegényekkel (3. modell)*

	1. modell Konzisztens szegények vs. egyáltalán nem szegények	2. modell Konzisztens szegé- nyek vs. csak súlyosan anyagi depriváltak	3. modell Konzisztens szegények vs. csak jövedelmi szegények
Háztartásfő neme	-0,213*	-0,470***	-0,012
Háztartásfő életkora	0,032**	0,003	-0,007
Életkor (négyzetes tag)	-0,000***	0,000	-0,000
<i>Háztartásszerkezet</i>			
Egyfős háztartás	1,930***	1,420***	0,044
Más gyermektelen háztartás	-0,626***	-0,464***	0,284
Egyszülős háztartás	2,120***	1,590***	-0,135
Két szülő, egy gyerekkel	0,739***	0,649***	0,134
Két szülő, két gyerekkel	0,642***	0,889***	-0,381**
Két szülő, három vagy több gyerekkel	1,210***	1,300***	0,515***
Más háztartás gyerekkel	0,164	0,304***	-0,115
<i>Háztartásfő iskolázottsága</i>			
Alapfokú	2,870***	1,420***	1,130***
Középfokú	1,360***	0,510***	0,570***
<i>Munkaintenzitás</i>			
MI<0,2	3,840***	2,960***	0,531***
MI=0,2–0,45	3,230***	2,260***	0,030
MI=0,45–0,55	1,680***	1,380***	-0,604***
MI=0,55–0,85	1,310***	0,722***	0,071
Idős háztartások	-0,006	-0,098	-0,358**
<i>Településtípus</i>			
Közepesen sűrűn lakott	0,751***	0,675***	0,442***
Ritkán lakott	0,778***	0,999***	0,040
Szubjektív pénzügyi helyzet	2,350***	0,434***	1,770***
Konstans	-7,710***	-4,210***	-0,824*
N	22198	7808	4405

Forrás: saját számítások az EU-SILC 2012-es hulláma alapján.

Megjegyzés: Referenciakategóriák: férfi, két felnőttből álló háztartás, háztartásfő felsőfokú végzettségű, a háztartás munkaintenzitása (MI > 0,85), településtípus: sűrűn lakott település.

Szignifikancia szint: ***: $p < 0,01$, **: $p < 0,05$, *: $p < 0,1$. A becslések sztenderd hibáit a szerzők kérésre elküldik az érdeklődőknek.

Ha a konzisztens szegényeket a csak súlyosan anyagi depriváltakhoz hasonlítjuk, hasonlóképp azt látjuk, hogy a kedvezőtlenebb háztartásjellemzők jellemzően növelik a konzisztens szegénység valószínűségét is. A háztartás-szerkezet, a munkaintenzitás és a lakóhely mutatja a legszorosabb összefüggést: a más gyermektelen háztartásokon kívül a két felnőttből álló háztartásokhoz képest minden más háztartástípus növeli a konzisztens szegénység valószínűségét, és hasonlóképp a kevésbé sűrűn lakott területen való lakhely és az alacsonyabb munkaintenzitás is. Ebben az esetben az idős háztartásokat kell kiemelnünk, melyek esetében Magyarországon a konzisztens szegénység előfordulásának valószínűsége a csak súlyos anyagi deprivációval szemben lényegesen alacsonyabb az új tagországokkal összehasonlítva.

A konzisztens szegénység kockázatát növeli a csak jövedelmi szegénységhez képest az, ha a háztartásnak alacsony vagy nagyon alacsony a munkaintenzitása, ha három vagy több gyermek él a háztartásban, és az is, ha a háztartás tagjai városban élnek (közepesen sűrűn lakott terület). Megfigyelhető, hogy a 3. modellben becsült együttthatók között kevesebb a szignifikáns, mint az előző két modellben. Tehát Magyarország esetében is elmondhatjuk, hogy – más országokhoz, de különösen az új tagországokhoz hasonlóan – a konzisztens szegényeket az egyáltalán nem szegényektől megkülönböztető jellemzők jobban hasonlítanak azokra, amelyek a konzisztens szegényeket a csak súlyosan anyagi depriváltaktól választják el, mint azokra, amelyek a csak jövedelmi szegényektől. A konzisztens szegénység és a csak jövedelmi szegénység előfordulásának valószínűsége közötti különbségeket magyarázó háztartásjellemzők közül Magyarországon esetében az új tagországoknál erősebb kapcsolatot találunk a három vagy többgyermekes párok (pozitív), a középfokú végzettségű háztartásfő (pozitív) és a csak idősekből álló háztartások esetében (negatív).

4. Összefoglalás

Tanulmányunk célja azoknak a tényezőknek az azonosítása volt, melyek a konzisztens szegénységnek az egydimenziós szegénységi állapotokkal (csak jövedelmi szegény vagy csak anyagilag deprivált) szembeni kockázatát befolyásolják. Konzisztensen szegénynek tekintettük Nolan és Whelan (2011a, 2011b) nyomán azokat, akik olyan háztartás tagjai, amely egyszerre súlyosan anyagilag deprivált és jövedelmi szegény is.

A konzisztens szegénység aránya az Európai Unió országaiban az új tagállamokban és a déli országokban a legmagasabb. Megfigyelhető, hogy minél magasabb a bármilyen szempontból szegények aránya, annál magasabb a konzisztens szegénységi ráta az adott országban. A konzisztens szegénység minden EU-tagállamban jelen van, még a leggazdagabbakban is. Mindemel-

lett a konzisztensen szegények arányának nagy az országok közötti szórása: az EU-átlagnál lényegesen magasabb az új tagállamokban (kivéve Csehország, Szlovákia és Szlovénia) és néhány déli országban (Ciprus, Olaszország és Görögország).

A konzisztens szegénységi státusz szorosan összefügg a társadalmi státuszhoz kapcsolódó háztartásjellemzőkkel, függetlenül attól, melyik referenciacsoporthoz hasonlítjuk őket. Ez arra utal, hogy az EU-tagországok szegénységcsökkentő politikájának erőteljesebben kellene fókuszálnia a legserülékenyebb csoportokra: az alacsonyan képzett munkásokra, az alacsony munkaintenzitású háztartásokban élőkre, a nagy családokra stb. Vannak olyan háztartásjellemzők, melyek a konzisztens szegénység előfordulását valószínűbbé teszik a csak anyagi depriváltsággal, mint a csak jövedelmi szegénységgel szemben, és fordítva. Ez megerősíti azt a feltételezést, hogy a szegénységben élők nem alkotnak homogén csoportot, ennek alapján a leginkább veszélyeztetettek a jelenlegi gyakorlatnál egyértelműbben azonosíthatók és jobban figyelemmel kísérhetők.

Bár elemzésünk nem tér ki az országok egyedi jellemzőire, és ennél fogva nem is alkalmas arra, hogy országos szintű társadalompolitikai következtetéseket vonjunk le belőle, bizonyos országcsoport szintű policy üzenetek mégis kirajzolódnak. Ezek egyike, hogy az új tagállamokban és a déli országokban érdemes lenne nagyobb hangsúlyt helyezni a gyermekes családok helyzetének javítására. Hasonlóképp, az új tagállamokban az oktatás előtérbe helyezése csökkenthetné azokat a különbségeket, melyek a munkavállalók képességei és a piacon elérhető munkalehetőségek között tátong.

IRODALOM

- Copeland, P. – M. Daly 2012: Varieties of poverty reduction: inserting the poverty and social exclusion target into Europe 2020. *Journal of European Social Policy*, vol. 22, no. 3, 273–287. p.
- Council Decision 75/458/EEC of 22nd July 1975: Concerning a programme of pilot schemes and studies to combat poverty, *Official Journal L199/34*, (30.7.75.)
- Crettaz, E. – C. Sutter 2013: The impact of adaptive preferences on subjective indicators: an analysis of poverty indicators. In: *Social Indicators Research*, vol. 114, issue 1, 139–152. p.
- Decancq, K. – T. Goedemé – K. Van den Bosch – J. Vanhille 2013: The evolution of poverty in the Europe Union: concepts, measurement and data. In: Cantillon, B – F. Vandenbroucke eds. 2013: *Reconciling work and poverty reduction: How successful are European welfare states?* Oxford: Oxford University Press.
- Esping-Andersen, G. 1993: *The three worlds of welfare capitalism*. Princeton: Princeton University Press.
- European Commission 1985: On specific community action to combat poverty (Council Decision of 19 December 1984). 85/8/EEC, *Official Journal of the EEC* 2/24.
- European Commission 2010: *Europe 2020: A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. Communication from the Commission COM(2010) 2020, Brussels.

- Ferrera, M. 1996: The 'Southern Model' of welfare in social Europe. *Journal of European Social Policy*, vol. 6, no.1, 17–37. p.
- Förster, M. – G. Tarcali – M. Till 2004: Income and non-income poverty in Europe: What is the minimum acceptable standard in an enlarged European Union? Vienna: European Centre for Social Welfare Policy and Research.
- Hick, R. 2012: The capability approach: Insights for a new poverty focus. *Journal of Social Policy*, vol. 41, no. 2, 295–323. p.
- Maître, B. – B. Nolan – C.T. Whelan 2013: A critical evaluation of the EU 2020 poverty and social exclusion target: An analysis of EU-SILC 2009. GINI Discussion Paper No. 79, Amsterdam: *Amsterdam* Institute for Advanced Labour Studies (AIAS).
- McKnight, A. 2013: Measuring material deprivation over the economic crisis: does a re-evaluation of 'need' affect measures of material deprivation? GINI Policy Paper No. 4, Amsterdam: *Amsterdam* Institute for Advanced Labour Studies (AIAS).
- Nolan, B. – C.T. Whelan 1996: Resources, deprivation and poverty. Oxford: Clarendon Press.
- Nolan, B. – C.T. Whelan 2007: On the multidimensionality of poverty and social exclusion. In: J. Micklewright – S. Jenkins eds.: *Poverty and Inequality: New directions*. Oxford: Oxford University Press.
- Nolan, B. – C.T. Whelan 2011a: *Poverty and deprivation in Europe*. Oxford: Oxford University Press.
- Nolan, B. – C.T. Whelan 2011b: The EU 2020 poverty target. GINI Discussion Paper No. 19, Amsterdam: *Amsterdam* Institute for Advanced Labour Studies (AIAS).
- Notten, G. 2015: How poverty indicators confound poverty reduction evaluations: The targeting performance of income transfers in Europe. *Social Indicators Research*, 2015 June, 1–18. p.
- Sen, A. 1989: Development as capability expansion. *Journal of Development Planning*, vol. 19, 41–58. p.
- Whelan, C.T. – B. Maître 2010: Comparing poverty indicators in an enlarged EU. *European Sociological Review*, vol. 26, 713–730. p.
- Whelan, C.T. – R. Layte – B. Maître 2004: Understanding the mismatch between income poverty and deprivation: a dynamic comparative analysis. *European Sociological Review*, vol. 20, no. 4, 287–302. p.
- Whelan, C.T. – B. Maître – B. Nolan 2007: Multiple deprivation and multiple disadvantage in Ireland: an analysis of EU-SILC, Policy Research Series No. 61, Dublin: Economic and Social Research Institute.
- Whelan, C.T. – B. Nolan – B. Maître 2008: Measuring material deprivation in the enlarged EU, Working Paper No. 249, Dublin: Economic and Social Research Institute.